

Exploring the Hidden Factors in the Collapse of Marriage

Masoumeh Bagheri

Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Marziyeh Shahryari

Associate Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Mahmoud Karamshahi

PhD Student in Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Extended Abstract:

1. Introduction

In contemporary times, marital adjustment has emerged as a widely used concept in studies of families and marriages. Marital adjustment is a multidimensional concept that illuminates various aspects of marriage and shows a process that unfolds throughout a couple's life (Hashemi, Arefi, Kakirani, & Chehri, 2022) and is considered a predictor of marital happiness and well-being and is influenced by numerous individual and interpersonal factors (Bijani, Hashemi, & Saadati-Shamir, 2023). Marital instability, often a precursor to the collapse of marriage, refers to any tendency of couples toward divorce, encompassing both cognitive and behavioral states (Brown, Stykes, & Manning, 2006). It manifests when couples contemplate divorce or take actions that may end the marriage (Faraji, Sanaei, & Namvar, 2019). The National Civil Registration Organization has announced that the average duration of marriage before the first divorce in 2020 was 10 years (National Civil Registration Organization, 2020).

Research Question

This study was guided by the following research question: What are the hidden factors contributing to the process of marital collapse among couples in the city of Ilam?

2. Literature Review

A review of the research conducted in American contexts shows that the evolution in gender beliefs (self-awareness, autonomy, and success) changed the way people think about happiness, love, and decisions about marriage and divorce (Cavanagh, 2020). There has also been an emphasis on the similarity and compatibility of personality

– Corresponding Author: m.bagheri@scu.ac.ir

How to Cite: Bagheri, M., Shahryari, M., Karamshahi, M. (2026). Exploring The Hidden Factors in The Collapse of Marriage, *Journal of Counseling and Psychotherapy Culture*, 17(65), 63-87. DOI: 10.22054/qccpc.2025.83192.3390

Accepted: 19/11/2025

Revised: 31/08/2025

Received: 30/09/2024

ISSN: 2345-6051

eISSN: 2476-6178

traits in marriage, acceptance of gender role shifts, similarity and homogeneity of cognitive, behavioral and emotional patterns, and training in communication skills (Ahangar, Borjali, & Dawai, 2025).

3. Methodology

This was a qualitative study utilizing a grounded theory approach. In order to deeply identify the hidden aspects of the problem, the researcher selected 24 couples at risk of divorce through theoretical purposive sampling, collecting first-hand data from their lived experiences via in-depth interviews. Data were collected through in-depth interviews. After reaching theoretical saturation, the data from the interview transcripts were analyzed.

4. Results

The results of the study show that "marital breakdown indicators" in cognitive, behavioral, emotional and temporal dimensions (marital duration) are affected by "causal conditions": surface knowledge, moral and behavioral deviation, a coercive approach by couples, weak problem-solving skills, and dissimilarity of spouses. In the "contextual" dimension, the findings show that the breakdown of marriage is affected by structural divergence, generational gap, imbalance of the transition period, transformation of roles and values, and incomplete socialization of couples. In the "strategies" dimension of the breakdown of marriage, the role of silence and tolerance, feelings of inferiority and confrontation, violence and revenge, and tendency to divorce can be mentioned. As a result, the "consequences" of this breakdown include an intensification of feelings of inferiority and frustration, transformation and ineffectiveness of family values, identity crisis, and moral insecurity.

5. Discussion

In accordance with the findings of the research and from the point of view of couples at risk of divorce, the solutions to overcome the breakdown of marriage include: "Strengthening culture-building and awareness-raising centers" as structural and fundamental conditions. This involves providing grounds for preventing marital instability by focusing on issues such as life management training, developing a culture of equal marriage, training in dialogue between couples without the interference of others, and the possibility of moral recognition of couples before marriage.

Also, from the perspective of couples, "improving marital patterns and skills" includes behavioral and verbal honesty, continuous premarital counseling, moderation in mutual trust between couples, and mutual love as the basis for marital durability. From the perspective of the studied stakeholders, attention has been paid to "strengthening supervision and treatment" in counseling as a necessity, having mental and physical health as a prerequisite for marriage, medical tests necessary for marriage, and improving the efficiency of counseling centers. These mechanisms can be

strengthened through continuous pre- and post-marital training of couples in counseling centers and by developing and strengthening the efficiency of these centers.

6. Conclusion

From the perspective of couples, the most important factors for marital breakdown are: "structural divergence", "generation gap", "imbalance in the transition period", and "transformation of roles and values".

Acknowledgments

The authors sincerely thank and appreciate all those who collaborated in this research.

Keywords: Marital Instability, Couples, Grounded Theory, Ilam.

واکاوی مؤلفه‌های پنهان در فروپاشی ازدواج

دانشیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

معصومه باقری *

استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

مرضیه شهریار

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

محمود کرماهی

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، واکاوی «بی‌ثباتی زناشویی» زوجین در شهر ایلام است. روش پژوهش، مبتنی بر روش کیفی با رویکرد گردند تنوری «نظریه زمینه‌ای» است. در این مطالعه، ۲۴ نفر از مشارکت‌کنندگان مذکور با روش نمونه‌گیری نظری و هدفمند انتخاب شدند. داده‌های موردنظر بر اساس مصاحبه عمیق، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شدند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، «شاخص‌های فروپاشی ازدواج» در ابعاد شناختی، رفتاری، عاطفی و زمانی (طول مدت زناشویی) متأثر از «شرایط علی» از جمله؛ شناخت سطحی، کجروی اخلاقی و رفتاری، رویکرد قهری زوجین، ضعف مهارت‌های حل مسئله و ناهمسانی همسران بوده است. در ابعاد «زمینه‌ای»، یافته‌ها نشان می‌دهد، فروپاشی ازدواج، متأثر از علل واگرایی ساختاری، شکاف نسلی، نامتوازن بودن دوران گذار، دگرگونی نقش‌ها، ارزش‌ها و جامعه‌پذیری ناقص زوجین است. در بعد «استراتژی‌ها» فروپاشی ازدواج به نقش سکوت و مدارا، احساس حقارت و مقابله، خشونت و انتقام و گرایش به طلاق می‌توان اشاره کرد. در نتیجه؛ «پیامدهای» این فروپاشی شامل تشدید احساس حقارت و سرخوردگی، دگرگونی و ناکارآمدی ارزش‌های خانواده، بحران هویت و ناامنی اخلاقی است. در نهایت «راهکارهایی» از جمله؛ بسترسازی و تقویت مراکز فرهنگ‌ساز، ارتقاء الگوهای مهارت‌های زناشویی و... تقویت نظارت، درمان مراکز مشاوره برای کاهش ناپایداری زناشویی پیشنهاد شده است.

کلیدواژه‌ها: فروپاشی زناشویی؛ زوجین؛ گردند تنوری، ایلام.

مقدمه

در دوران معاصر، سازگاری زناشویی به عنوان یک مفهوم پرکاربرد در مطالعات مربوط به خانواده‌ها و ازدواج‌ها برجسته است. سازگاری زناشویی یک مفهوم چندبعدی است که جنبه‌های مختلف ازدواج را روشن می‌کند و فرآیندی را نشان می‌دهد که در طول زندگی یک زوج آشکار می‌شود (هاشمی، عارفی، کاکایرانی و چهری، ۱۴۰۱) و عامل پیش‌بینی کننده شادی و شادکامی زناشویی به شمار می‌رود و از عوامل فردی و بین فردی متعددی تأثیر می‌پذیرد (بیژنی، هاشمی و سعادت‌ی شامیر، ۱۴۰۲).

در تعریف از بی‌ثباتی زناشویی با عنوان هرگونه گرایش زوجین به طلاق اشاره دارد که شامل دو حالت شناختی و رفتاری هست (براون، استایکس و منینگ^۱، ۲۰۰۶). درواقع زمانی که آنان درباره طلاق می‌اندیشند و یا اعمالی انجام می‌دهند که به پایان رساندن ازدواج گرایش دارد (فرجی، ثنایی و نامور، ۱۳۹۸). سازمان ثبت‌احوال کشور، میانگین طول عمر ازدواج کشور را قبل از اولین طلاق در سال ۱۳۹۹ حداکثر ۱۰ سال اعلام نموده است (سازمان ثبت‌احوال کشور، ۱۳۹۹).

بررسی سوابق پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد، «بی‌ثباتی خانواده در زندگی کودکان (آمریکایی)» نتایج نشان داد که تحول در باورهای جنسیتی (خودآگاهی، خودمختاری و موفقیت) نحوه تفکر افراد را درباره خوشبختی، عشق و تصمیمات پیرامون ازدواج و طلاق را تغییر داده است (کاوانا^۲، ۲۰۲۰). همچنین تأکید بر تشابه و تناسب ویژگی‌های شخصیتی در ازدواج، پذیرش جابجایی نقش‌های جنسیتی، همسانی و همگونی الگوی شناختی، رفتاری و هیجانی و آموزش مهارت‌های ارتباطی بوده است (آهنگر، برجلی و دوابی، ۱۴۰۳).

آمارهای به‌دست‌آمده در شش سال گذشته، در شهر ایلام ملاحظه گردید از تعداد ۱۲۰۱۹ رویداد ازدواج در شهر ایلام تعداد ۶۰۴۱ مورد ۵۰ درصد دچار وضعیت بی‌ثباتی ازدواج شده‌اند و در این فرایند ۳۱۱۲ معدل ۲۶/۵ درصد در معرض جدایی (طلاق) هستند. نکته قابل‌مقایسه، شیب ازدواج و بی‌ثباتی زناشویی در شهر ایلام می‌باشد، مشاهده می‌گردد در سال ۱۳۹۵ از تعداد ۲۶۰۷ رویداد ازدواج ثبت‌شده در مقایسه با سال ۱۴۰۰ فقط تعداد ۱۹۲۲ ازدواج تحقق یافته است.

در مقابل در سال ۱۳۹۵ از تعداد ۶۶۸ رویداد بی‌ثباتی ثبت‌شده، در سال ۱۴۰۰ به تعداد ۹۷۸ رویداد بی‌ثباتی افزایش یافته است. این برش از واقعیت آماری نمایانگر کاهش شیب ازدواج و افزایش شیب بی‌ثباتی زناشویی و

1 Brown, Stykes, & Manning

2 Kavanagh

در نهایت طلاق در جامعه مورد مطالعه می‌باشد (اداره کل ثبت احوال استان ایلام، ۱۴۰۰).

بررسی نظریه‌ها و مدل‌های مطرح شده در حوزه زناشویی نشان می‌دهد عوامل گوناگونی بر بی‌ثباتی ازدواج اثر گذارند. مطابق دیدگاه روان تحلیل‌گری نقش تجارب کودکی در روابط رمانتیک بزرگ‌سالی بسیار مهم است (ایسویلو و اردم^۱، ۲۰۲۳؛ به نقل از جوادی کما، نیکنام، صادقی افجه و میرزاخانی، ۱۴۰۳). هر یک از طرفین در زندگی زناشویی دارای تاریخچه شخصی، صفات شخصیتی و مجموعه‌ای از ویژگی‌های درونی شده و مخفی است که همگی بر روابط آنان تأثیر گذارند.

به این ترتیب پژوهش حاضر، با اتخاذ رویکرد کیفی و باهدف شناسایی و فهم فرایند شکل‌گیری تجربه بی‌ثباتی زناشویی زوجین در معرض طلاق در شهر ایلام و احصاء مدل پارادایمی آن، متشکل از شرایط شکل‌دهنده به این تجربه، کنش-تعامل‌های مرتبط با این تجربه و پیامدهای رخ داده از منظر زوجین در معرض طلاق (ذینفعان) انجام شده است.

روش

در این پژوهش، محقق به‌جای نظریه آزمایی و الگوهای مفهومی از پیش تعیین شده، به روش کیفی و با رویکرد گزند تئوری (تئوری زمینه‌ای) اقدام به کشف مفاهیم (مقوله‌های باز، محوری و گزینشی) از طریق فهم و شناسایی نمونه‌های مورد مطالعه مطلعین کلیدی کرده است. در این پژوهش با گردآوری داده‌های دست اول از تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان، پژوهشگر در پی شناسایی عمیق زوایای پنهان مسئله از طریق مصاحبه عمیق با «نمونه‌گیری هدفمند»^۱ ۲۴ از زوجین در معرض طلاق انتخاب و پس از مصاحبه عمیق و رسیدن به اشباع نظری اقدام به استخراج داده‌ها از متن مصاحبه‌ها پرداخته شد.

برپایه معیارهای لینکن و گوبا^۲، برای بالابردن «باورپذیری»، به اصول تنوع جنسی، سنی و شغلی، ویژگی‌های جمعیت شناختی توجه داشته و برای کسب «اطمینان‌پذیری»، یافته‌های پژوهش در اختیار مشارکت‌کنندگان گذاشته شد و مورد وثوق آنان قرار گرفت. همچنین در این پژوهش به منظور افزایش «تأیید پذیری» تعدادی از صاحب‌نظران دانشگاهی مجرب در جریان تحلیل مفاهیم و کدگذاری داده‌ها قرار گرفتند و نظرات اصلاحی آن‌ها را اعمال گردید. درباره «انتقال‌پذیری» نیز شرحی از روند پژوهش و گفتمان مصاحبه‌شوندگان ارائه شده است. از

1 Isvilo And Erdem

1 Purposive Sampling

2 Lincoln & Guba

منظر اخلاق علمی، ضمن رعایت اصول اخلاق علمی و به‌منظور حفظ کرامت انسانی مشارکت کنندگان از طریق تعهد کتبی به سازمان‌های ذی‌ربط در این پژوهش، بر اصل امانت‌داری در حفظ اطلاعات شخصی افراد جامعه آماری تأکید و اجرا گردید.

یافته‌ها

۱) شاخص‌های فروپاشی ازدواج

در این پژوهش داده‌های به‌دست آمده از دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان) فرایند فروپاشی ازدواج زوجین شهر ایلام مورد واکاوی قرار گرفته است.

جدول ۱. شاخص‌های فروپاشی ازدواج شهر ایلام- از دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان)

مفاهیم مقوله‌ها	محوری اصلی	نمونه مفاهیم شاخص‌های فروپاشی ازدواج
شاخص‌های فروپاشی	شناختی / فکری	اختلاف نظر زوجین / فقدان درک و فهم مشترک / درخواست‌های غیرمنطقی / از بین رفتن اعتماد زوجین / اختلاف سلیقه / بدگمانی / عدم صداقت زوجین / تظاهر و فریب کاری / بی تفاوتی زوج / فقدان درد و شور زوج /
	عاطفی / احساسی	عدم احساس عاطفی به هم / علاقه ضعیف بجای سازگاری قوی / کینه‌ورزی / انتخاب احساسی و دوستانه / ضعف و سستی روابط عاطفی / کم‌محبتی زناشویی / احساس ناکامی و محرومیت عاطفی / خلأ عاطفی در روابط / کمرنگ شدن صمیمیت و محبت زناشویی / سردمزاجی در روابط زناشویی / عدم دلبستگی‌های زوج /
	رفتاری / کنشی	تعارض در تصمیم‌گیری زوجین / تقابل و جبهه‌گیری / بهانه‌تراشی / تنش و درگیری / برخورد فیزیکی زوج / محدودیت‌های ارتباطی / سردمزاج بودن / کنایه و تحقیر / زخم زبان / تهمت زدن / کوتاهی کردن و عدم توجه / زوج سرد بودن رفتار شوهر / بی‌احترامی و بی‌حرمتی / لجاجت و سماجت زوج / عدم تمکین زوج /
	زمانی / طولی	بی میلی به زندگی / خسته شدن از زندگی مشترک / شکنندگی زندگی زناشویی / عدم مدارا و سازش / فاصله زیاد در روابط / رضایت به جدایی / عدم رضایت زوج به ادامه زندگی / عهدشکنی زناشویی / فقدان وفاداری به زندگی مشترک /

الف) شناختی / فکری

پژوهش مزبور بر اساس مفاهیم اولیه به‌دست آمده نشان می‌دهد که «عدم شناخت کامل»، «عدم سابقه آشنایی»،

«عدم مشورت» و «عدم تطابق فکری» موجب گسست در پیوند زناشویی زوجین در زندگی مشترکشان گردیده است.

■ زن، ۳۲ ساله، خانه‌دار، دیپلم «من شناخت کاملی ازش نداشتم، فقط میدونستم همچین شخصی وجود داره، قبلاً دیده بودم؛ اما هیچ راهی نداشتم نسبت فامیلی خیلی دور داشتیم»

■ زن، ۳۲ ساله، خانه‌دار، لیسانس «ما هیچ آشنایی با هم نداشتم، سابقه آشنایی با هم نداشتم! مدت آشنایی هم یک هفته بود، یک هفته هم خیلی کم بود، اگر بیشتر بود تصمیم بهتری می‌گرفتم»

ب) رفتاری / کنشی

در بعد رفتاری کنشی در این پژوهش به دنبال واکاوی رفتاری و کنشی زوجین در زندگی مشترک از دیدگاه زوجین مورد مطالعه دینفعان هستیم. در این بعد، زوجین بعد از احساس و نگرش بی ثبات کننده در زندگی مشترک به چه اعمال و رفتار اقدام می‌نماید.

■ زن، ۲۴ ساله، شغل آزاد، فوق دیپلم «من اصلاً متوجه نشدم که آقا قبلاً اعتیاد داشتن و ترک کردن وقتی متوجه شدم که کلاً کار و پنهان کردند اصلاً هیچ کدام از اینا خودش و خانواده‌اش به من نگفتند»

■ مرد، ۳۲ ساله، پزشک، متخصص «اختلاف سر همه چیز بود سر بیرون رفتن سر رفت و آمد خانواده سر مسائل مالی که باهم داشتیم کجا پول خرج کنیم کجا خرج نکنیم سر همه چیز دعوا داشتیم فکر نمی‌کردم اینقدر سخت باشد کنترلش ولی از دستان خارج شد»

ج) عاطفی احساسی

در بعد احساسی و عاطفی بی ثباتی زناشویی زوجین در معرض طلاق را هرگونه احساسات منفی زوجین نسبت به همدیگر می‌توان ذکر کرد. از عبارت‌های مهم در این مقوله محوری می‌توان به مفاهیم به دست آمده از جمله «عدم احساس بهمدیگر»، «ازهم خسته شدن»، «سرد بودن روابط»، «فقدان محبت و احترام» می‌توان اشاره کرد.

■ مرد، ۳۲ ساله، کارگر قراردادی، کارشناسی «خانمم» به خانوادش خیلی گوش میداد، حمایت زیاد ازش می‌کنند! یعنی خدا و کیلی اینقدر از حمایت می‌کند، اصلاً هیچ احساسی به من نداری»

■ زن، ۳۲ ساله، پرستار خانواده، سیکل «به طور توافقی از مهریه گذشت کردم، گفتم هیچی ازت نمیخوام طلاقم بده، واقعاً ازش (شوهرم) خسته شدم»

ه) زمانی و طولی

در این مطالعه از دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان) فروپاشی و کوتاهی مدت زمان زندگی مشترک به عنوان یکی از شاخص‌های مهم در گسست / بی‌ثباتی زناشویی تدوین گردیده است. برای شاخص‌های مذکور مفاهیمی از جمله «عدم تمایل به ادامه زندگی»، «عدم رضایت به ازدواج»، «تنش و ناسازگاری مستمر» و «عدم عشق و علاقه متقابل» ذکر شده است.

■ زن، ۲۸ ساله، بیکار، کاردانی «اصلاً میلی به این زندگی نداریم، واقعاً دیگه خسته شده‌ام واقعاً از لحاظ روحی کاری بهم اومده که زخم معده شدید گرفتم! شب روزم دارم گریه می‌کنم، واقعاً چه توقعی داشتم که اینجوری... باهام رفتار می‌کنه»

■ مرد، ۳۲ ساله، کارگر قراردادی شرکت، کارشناسی «همان اول که دوران نامزدی بود از همون اول خانم تصمیم به جدایی داشت! گفت منو به زور شوهر دادن، من راضی به ازدواج نبودم، ولی من خانمم را دوست داشتم وابسته شده بودم»

۲) بسترها و زمینه‌های فروپاشی ازدواج

جدول ۲. شرایط و بسترهای فروپاشی ازدواج در شهر ایلام- دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان)

مفاهیم	مقوله‌ها	
	اصلی	محوری
نمونه مفاهیم / گویه‌ها بسترهای فروپاشی ازدواج	واگرایی ساختاری	خواسته‌های مادی و توقعات ملکی زوجه/ سنگ بنای مادی بد زوجه/ قصد معامله‌گری زوجه/ شرایط شغلی و مالی زوج / وضعیت تورم و ناتوانی اقتصادی/ فقدان مسکن مستقل/عدم تحقق رؤیاهای وعده‌ها/ فقدان شرایط مالی و شغلی مناسب شوهر/عدم تأمین مایحتاج زندگی توسط زوج / مشکلات اقتصادی وعدم درآمد کافی شوهر/عدم تحقق وعده‌ها و قول‌ها/ فقر مالی و محرومیت اقتصادی/ بیکاری و درآمد ناکافی شوهر/
	شکاف نسلی	تفاوت‌های فرهنگی و فکری/ زمینه‌های تربیتی و دوران کودکی /تفاوت‌های جغرافیایی و فرهنگی / تفاوت‌های فرهنگی و محیطی (شهری و روستایی)/ تفاوت‌های اعتقادی و مذهبی/ اختلاف اخلاقی و رفتاری/عدم تفاهم فرهنگی و اخلاقی زوجین/ اختلاف طبقاتی/
	نامتوازن بودن دوران گذار	تأثیر برنامه‌های ماهواره/ تأثیر فضای مجازی/ ازدواج‌های سنتی/ مردسالاری / تبعیض در روابط خانوادگی/ نگاه مردسالاری/ ازدواج تحمیلی /ازدواج سنتی و محدودیت‌های رفتاری (آزادی عمل) / روابط فرازناشویی/ انتخاب همسر بر اساس فضای مجازی/ ازدواج سنتی و نقش والدین/ تبعیض در روابط خانوادگی زوجه/ تعارض جامعه

مفاهیم مقوله‌ها	نمونه مفاهیم / گویه‌ها بسترهای فروپاشی ازدواج	
	محوری	اصلی
	دگرگونی ارزش‌ها و نقش‌ها	سنتی و مدرن / عدم اعتقادات دینی زوجه / سابقه طلاق در خانواده زوجین / سابقه اعتیاد و استعمال سیگار زوج / تجربه و سابقه تلخ دوران کودکی شوهر / از بین رفتن قبح طلاق / پنهان‌کاری حقایق گذشته / عدم تعهد زوج / بی‌فرهنگی و بی‌بندوباری خانواده / فقدان احترام متقابل خانواده‌های زوجین /
	جامعه‌پذیری ناقص	عدم اطلاع زوجین از تعهد زناشویی (مهریه و نفقه) / فقدان اخلاق همسر داری / تصمیم‌گیری‌های عجولانه در انتخاب همسر / فقدان مهارت‌های گفتگو / عجله در ازدواج / فقدان مدیریت خانواده / ضعف در وظایف همسر داری /

در این پژوهش بر اساس کدهای به‌دست آمده در بعد بسترها و زمینه‌های تأثیرگذار به مقوله‌های محوری «واگرایی ساختاری»، «شکاف نسلی»، «نامتوازن بودن دوران دوره گذر»، «دگرگونی نقش‌ها و ارزش‌ها» و «جامعه‌پذیری ناقص» می‌توان اشاره کرد.

الف) واگرایی ساختاری

در این پژوهش بر اساس مقوله اصلی واگرایی ساختاری از دیدگاه ذینفعان زوجین در معرض طلاق می‌توان به مفاهیم تحت عنوان «بیکاری و مادیات»، «عدم تحقق وعده‌ها»، «تغییرات ناپایدار شغلی»، «تورم، وضعیت نامناسب اقتصادی» در بی‌ثباتی زناشویی تأثیر بسزایی دارد.
 ■ مرد، ۴۲ ساله، کارگر قراردادی، دیپلم «ما از اول هیچ مشکلی باهم نداشتیم، الآن هم من مشکلی باهاش ندارم، منتها مشکل ایشان مادی است! نه اهل بیگاریم، نه اهل مواد و نه اهل مشروبات! نه اخلاق تنده، فقط و فقط همین مشکل مادیات است»

ب) شکاف نسلی

در این مطالعه مشاهده می‌شود زوجین در معرض طلاق (ذینفعان) مورد بررسی بر اساس مفاهیم کلیدی مهمی مانند «نگرش مردسالاری»، «تفاوت اخلاقی زوجین»، «اختلاف فرهنگی زوجین»، «توقعات و چشم هم‌چشمی زوجین» از موارد تشدید بی‌ثباتی زناشویی در این مطالعه می‌باشد.
 ■ زن، ۳۴ ساله، دبیر، کارشناسی ارشد «نمی‌خوام خیلی بشکافم، همسر من ارزش زیادی برای زن قائل نیست.

چون باباش این طوری دیدگاهی داره، مردسالاری است! با اینکه تحصیل کرده است»

■ مرد، ۳۱ ساله، شغل آزاد، کارشناس برق «ویژگی‌های زندگی را بهش (خانم) گفتم اونم قبول کرد و گفت تا آخر ایستم! همه چیز گل و بلبل پیش می‌رفت، بعد از عقد جور دیگری رقم خورد! من نمازم سروقت! ولی خانمم در عبادت کاهل هستند»

ج) نامتوازن بودن دوران گذار

در این پژوهش ملاحظه می‌گردد زوجین مورد مطالعه بر مفاهیم مهمی مانند «تغییر دیدگاه زندگی»، «نقش فضای مجازی»، «ناکارآمدی ازدواج سنتی»، «فقدان تصمیم‌گیری و ازدواج تحمیلی» ذکر نمودند.

■ مرد، ۳۲ ساله، شغل پاره‌وقت، فوق‌لیسانس «بینش مردم نسبت به قبل عوض شده زمان قدیم کدخدا یا پدر می‌گفت برو دختر فلانی را بگیر...! (دلیل این انتخاب) چون زندگی‌شان هم سطح بود، محیط عشایری، روستایی بود! همین ایلام خودمون نگاه کنید، محیط روستایی بود، الان زندگی عوض شده...»

■ مرد، ۳۲ ساله، سنگ‌کار، دیپلم «این ارتباطات فضای مجازی (تلگرام، اینستاگرام) واقعاً بدترین ضربات... را من از آنجا خوردم! بعضی شب‌ها خانمم تا صبح بیدار بود! من صبح می‌خواستم برم سرکار اون هنوز بیدار بود! می‌گفتم لامصب فلج میشی! روزها می‌خوابید!»

د) دگرگونی ارزش‌ها و نقش

در این مطالعه مفاهیم کلیدی به‌دست آمده نشان می‌دهد که «تعارض و تداخل نقش‌ها»، «خودخواهی زمینه‌ساز جدایی»، «دروغ‌گویی و بحران اخلاقی زوجین» و «فریبکاری روابط اجتماعی» در تشدید بی‌ثباتی آنان مؤثر است.

■ مرد، ۳۵ ساله، کارگر بخش خصوصی، دیپلم «روز اول من تمام چیزها را بهش (خانمم) گفتم، من یک کارگرم، هیچ خدایی ندارم! گفت عیبی ندارد، اما باباش یک مخالفتی کرد، به خاطر اینکه دختر بزرگش که طلاق گرفته بود، هم طایفه‌ی ما بود! گفت من دیگر دختر به این طایفه نمی‌دهم!»

■ زن، ۳۴ ساله، آرایشگر، دیپلم «من آدم‌ها (زوجینی) را می‌شناسم، پدر، اصلاً براش مهم نیست (جداشده) همسایمون، مامانه (زنه) مقصر بود، طلاق گرفت، پسره سال سوم راهنمایه، باباش را بیشتر دوست داره! حتی حاضر نیست تلفنی با مامانش صحبت کنه...»

ه) جامعه‌پذیری ناقص

در این پژوهش بر اساس مقوله محوری جامعه‌پذیری ناقص، مفاهیم کلیدی به‌دست آمده نشان می‌دهد مواردی از جمله «تعارض در نقش‌های زناشویی»، «فقدان حل مسئله زناشویی»، «فقدان اطلاع از تعهدات زناشویی» و «عدم آگاهی از مسئولیت‌های زناشویی» در بین بی‌ثباتی زوجین مورد مطالعه مؤثر است.

■ مرد، ۳۲ ساله، کارمند پاره‌وقت، فوق‌لیسانس «مرد توی زندگی، کاره‌اش، اموراتش، وظیفه‌اش تعریف شده است! خانم وظیفه تعریف شده است! من وظیفه دارم کار کنم، پول در بیارم! اونم (همسر) سر کار هست، خانه‌داری انجام بده، واقعیش مشکل اکثر مردها، شاید با خانم هاشون خانه داری است»

■ مرد، ۳۹ ساله، سنگ‌کار، دیپلم «من خودم خیلی مقصرم، همون روز اول تلاش کردم که این مسئله (ناسازگاری) را جبران کنم! بلد نبودم، افراطی عمل کردم! قبل از اینکه بیفتم تویی مواد، آدم خوبی بودم»

۳) بسترهای علی در فروپاشی ازدواج

در این مطالعه بر اساس مقوله اصلی بسترهای علی فروپاشی ازدواج، پنج مقوله محوری «آگاهی و شناخت سطحی در انتخاب»، «کجروی اخلاقی و رفتاری»، «سلب مسئولیت یا رویکرد قهری» و «ضعف مهارت‌های گفتگو و حل مسئله» و همچنین «ناهمسان همسری» به‌عنوان مهم‌ترین موارد از داده‌های به‌دست آمده استخراج گردید.

جدول ۳. بسترهای علی فروپاشی ازدواج شهر ایلام - دیدگاه زوجین در معرض طلاق

مقوله‌ها	مفاهیم	
	محوری	اصلی
آگاهی و شناخت سطحی در انتخاب	شناخت سطحی	عدم توجه به خواسته‌ها و نیازهای زوج / توقعات غیرمنطقی زوجه / اختلاف نظر و دیدگاه زوجین / جدی نگرفتن خواسته‌های همسر / دروغ‌گویی زوج / انتخاب احساسی و بدون شناخت / عدم شناخت کامل زوجین از همدیگر / عدم شناخت و آگاهی از گذشته زوج / عدم شناخت و درک متقابل / عدم سابقه آشنایی پیش از ازدواج /
	کجروی اخلاقی / رفتاری	روابط فرازناشویی / روابط نامشروع / سوءظن و بدگمانی / اعتیاد به مواد مخدر / عدم تعادل روحی و روانی / فقدان امنیت روانی از سوی زوج / ترس و نگرانی از امنیت جانی زوجه / زخم زبان زوج / عدم اعتماد و زوجه / عصبانیت و زودرنجی زوج / خسیس بودن / خودخواهی / دروغ‌گویی / پنهان کاری زوج / بداخلاقی و رفتاری زوج / مقایسه گری زوجه / فریب در ازدواج / نگاه تحقیرآمیز زوج (کلفت بودن) /
	سلب مسئولیت با رویکرد قهری	برخورد فیزیکی (ضرب و شتم) / توهین و بداخلاقی / محدودیت در رفت‌وآمد با خانواده / برخورد کلامی و تحقیرآمیز زوج / تهمت و توهین خانواده زوج / ترس و نگرانی از امنیت جانی توسط زوجه / بددهنی و

مقوله‌ها	مفاهیم	
	محوری	اصلی
		نمونه مفاهیم / گویه‌ها شرایط علی فروپاشی ازدواج
		برخورد فیزیکی شوهر / بددهنی و مشاجره / تندخویی شوهر / فحاشی و عصبی بودن شوهر در برخورد / تهدیدهای مختلف خانواده زوج / بداخلاقی و تندی رفتار زوج /
	ضعف مهارت‌های حل مسئله	عدم مشورت و احترام به زوج / عدم همکاری و همراهی زوجین / تنبلی و تن‌آسایی زوج / فقدان حوصله و شکیبایی زوج / تمرد از روابط زناشویی زوج / عدم تمکین و تبعیت زوج / رفتار دستوری و خودخواهانه زوج / لجبازی و یکدندگی زوج / دوگانگی شخصیت شوهر / بی‌تفاوت بودن شوهر / خواسته‌های غیرمعقول زوج / ضعف مهارت‌های گفتگو و ارتباط زناشویی /
	ناهمسان همسری	عدم تشخیص زوج / ناهمسانی شغلی زوجین / اختلاف فرهنگی و اجتماعی / تفاوت‌های فرهنگی و محیطی (شهری و روستایی) / اختلاف سنی / اختلاف در چگونگی هزینه زندگی // هم‌سطح و هم‌فکر نبودن / تضاد طبقاتی /

الف) آگاهی و شناخت سطحی

در این پژوهش بر اساس مقوله محوری مذکور از منظر دینفعان «عدم تحقیق قبل از عقد»، «فقدان آشنایی و اعتماد به سفارش دیگران»، «اختلاف فکری و درک متقابل» و همچنین «ناسازگاری دوران نامزدی» در فرایند شناخت همدیگر در بین زوجین مورد مطالعه به عنوان مهم‌ترین موارد بی‌ثباتی زناشویی اشاره شده است.

- مرد، ۴۵ ساله، کارمند، کارشناسی ارشد «خانم دچار مشکلات روحی و روانی بود، من اینو نمی‌دونستم، باهاش ازدواج کردم خواستم قبل از عقد تحقیق کنم، نداشت، من هم سادگی کردم و پذیرفتم»
- زن، ۳۴ ساله، آرایشگر، دیپلم «من اصلاً (شوهرم) ندیدمش، برادرشوهرم منو نشون کرد، من تا لحظه خواستگاری ندیدمش، بدون اینکه بشناسمش باهم ازدواج کردند، هیچ آشنایی قبلی با هم نداشتیم»

ب) کجروی اخلاقی و رفتاری زوجین

مطابق داده‌های به دست آمده «اعتیاد داشتن زوج»، «توقعات زیاد و چشم هم‌چشمی زوج»، «روابط فرازناشویی»، «سوءظن و بدگمانی» زوجین از مهم‌ترین موارد در بی‌ثباتی در مقوله محوری کجروی اخلاقی و رفتاری زوجین مورد پژوهش می‌باشد.

- زن، ۲۴ ساله، شغل آزاد، فوق دیپلم «من اصلاً متوجه نشدم که آقا قبلاً اعتیاد داشتن، ترک کردن! وقتی متوجه شدم، کلاً انکار کردند و خانواده‌شون گفتن، اعتیاد داشتن ولی خودشون رفتن ترک کرده‌اند»

■ مرد، ۳۹ ساله، سنگ‌کار، دیپلم «خانم با یک پسر ارتباط (جنسی) هم داشت، بازهم گذشت کردم، به خاطر بچه هامون! بهش هم گفتم، من معتادم، بیماری دارم! این کار را نکن دیگه تموم تمام کن! هر دفعه این کارها را می‌کرد»

ج) سلب مسئولیت با رویکرد قهری

رویکرد قهری و خشونت خانوادگی رابطه مشخصی با ساختار جامعه دارد خشونت خانوادگی موجب تقویت هنجارهای اجتماعی خشونت در جامعه می‌گردد در بروز خشونت خانوادگی انواع خشونت‌های بدنی در روانی تحقیر اقتصادی محرومیت مالی اجتماعی انزوای اجتماعی مطرح است (اعزازی، ۱۳۸۰).

■ مرد، ۳۹ ساله، پزشک، متخصص «مشکل رفتاری با همسر از من بود! تعادل روانی ندارم، من در زمینه‌های دیگر مشکل ندارم، فقط در رفتارم همسر مشکل دارم با اینکه باهم نسبت داریم ولی باز مشکل با خانم دارم»
■ زن، ۳۳ ساله، دبیر؛ کارشناسی ارشد «با این آقا، احساس امنیت روانی نداشتم! البته آدمی نیست که کتک بزنه، ضرب و شتم نداشت! ولی توی گویش، برخورد کلامی، فوق‌العاده تحقیر می‌کنه! فوق‌العاده تند، یعنی روانتو داغون می‌کنه! من از لحاظ روانی آسیب می‌بینم»

د) ضعف مهارت‌های حل مسئله

بر اساس مقوله محوری «ضعف مهارت‌های گفتگو و حل مسئله» ملاحظه می‌شود که «فقدان صبر و حوصله»، «ضعف در روابط زناشویی» و «فقدان محبت و سردی روابط عاطفی»، «عدم تمکین و تعامل صادقانه بین زوجین» در تشدید بی‌ثباتی زناشویی است.

■ مرد، ۴۲ ساله، شغل آزاد، سیکل «من قبل از ازدواجم حشیش کشیدم، الان سیگار می‌کشم، عصبانی زود میشم، به خدا صبر ایوب هم داشته باشی! صبرت تموم میشه، بخدا دیگه حوصله ندارم»

■ مرد، ۳۷ ساله، کارمند، کارشناسی ارشد «خانم زیاد در خونه نبود! بیشتر هی می‌رفت خونه باباش! اتومات شام خونه باباش بودیم! اصلاً تمایلی به هم‌بستری! در شب در روابط زناشویی نداشت»

ه) ناهمسان همسری

در این مطالعه بر اساس مقوله محوری «ناهمسان همسری» مفاهیم کلیدی از جمله «عدم قدرت تشخیص در تصمیم‌گیری»، «ناهمسانی در زندگی اقتصادی»، «اختلافات فرهنگی و خانوادگی» و «اختلافات جغرافیایی» در

بروز بی‌ثباتی زناشویی زوجین در معرض طلاق مؤثر می‌باشد.

■ زن، ۲۸ ساله، شغل آزاد، فوق‌دیپلم «طرف من (شوهرم) قبل از قبلاً قبلاًش ازدواج کرده، توی دوره نامزدی از هم جدا شدند، من رفتم با دختر صحبت کنم! گفتم دلیلش چی بوده که طلاق گرفتی! گفت، آقا شیرین عقل‌اند یعنی قدرت تشخیص و تصمیم‌گیری نداشتند، من توی دوران نامزدی کلاً متوجه این رفتار شدم»

■ مرد، ۳۳ ساله، کارمند، فوق‌لیسانس «این واقعیت همسان همسری خیلی مهم است! یا رو سطح (مالی تحصیلی‌اش) بالاست! توقعاتش بالاست، چیزی به نام کمبود روی زندگی‌اش نبوده، ولی این یکی (همسر) توی فقر و زجر زندگی کرده، بهر حال سخته به اون سطح برسه! طرف ازش اتو میگیره اینجوری طرفین میل سرد زندگی میشن، می‌گه هزار طلاق بگیرم از این زندگی...»

۴) بسترهای مداخله‌گر در فروپاشی ازدواج

در این پژوهش مقوله‌های محوری به‌دست آمده شامل «حمایت‌های جانبدارانه والدین»، «دخالت‌های نادرست دیگران»، «وابستگی نایمن» و «مشاوره‌های ناقص مراکز پیش از ازدواج» در بی‌ثباتی زناشویی زوجین دخیل است.

جدول ۴. بسترهای مداخله‌گر در فروپاشی ازدواج - دیدگاه زوجین در معرض طلاق

مفاهیم	مقوله‌ها	
	اصلی	محوری
نمونه مفاهیم / گویه‌های مداخله‌گر فروپاشی ازدواج	بسترهای مداخله‌گر	حمایت جانبدارانه والدین
		دخالت والدین شوهر (نقش منفی) / نقش منفی مادر در تصمیم‌گیری‌های زوج / برخورد قهری و درگیری فیزیکی خانواده زوج / جلوگیری والدین از حضور در مراکز مشاوره / دخالت‌های بیجا خانواده زوج / نگاه بدبینانه خانواده زوجین / بهانه‌گیری‌های خانواده / سوءاستفاده خانواده زوج / دخالت‌ها و توهین خانواده شوهر / غیبت کردن خانواده شوهر در زندگی زوج /
		دخالت‌های نادرست دیگران
	وابستگی نایمن	نقش منفی دوستان زوج / دخالت اطرافیان زوج / حرف‌شنوی زوج از بستگان / تابع بودن در تصمیم‌گیری زوج / دخالت و نقش دوستان در ناپایداری زندگی زوج / دخالت بستگان عمو زوج / دخالت‌های بازدارنده و منفی بستگان / دخالت خواهران زوجین / دخالت خانواده‌های همسر / دخالت همسر قبلی از طریق فرزندان / نقش وکلا در جدایی و طلاق / دخالت غریبه‌ها در زندگی در انحراف فکری زوج /
		توقعات مالی پدر زوج / تحریک زوج توسط والدین / حمایت‌های مالی بیش از حد والدین زوج / سوءاستفاده همسر از حمایت‌های مالی والدین زوج / دخالت والدین شوهر در تصمیم‌گیری مشترک زوجین / بی‌تفاوت بودن خانواده زوجین / وابستگی شوهر به خانواده / خدمت مضاعف شوهر به خانواده به جای زندگی مشترک /

مفهوم	مقوله‌ها	نمونه مفاهیم / گویه‌های مداخله‌گر فروپاشی ازدواج
	اصلی	محوری
	مشاوره‌های ناقص پیش از ازدواج	بی‌توجهی زوج به شرایط خانواده / حرف‌شویی و دهن بین بودن زوج / مراجعه به مراکز مشاوره و عدم نتیجه‌گیری / مقاومت در پذیرش مشاوره توسط زوج / علم اهمیت به مراکز مشاوره / عدم کارایی مراکز مشاوره / نقش منفعلانه مراکز مشاوره / عدم تمایل به حضور در مراکز مشاوره توسط زوج / فقدان تأثیرگذاری مراکز /

الف) حمایت‌های جانبدارانه والدین

والدین، دوستان، همکاران، مربیان و معلمان به‌عنوان دیگران مهم نقش اساسی در شکل‌گیری شخصیت افراد ایفا می‌کنند. بدین جهت مفاهیم مهم و کلیدی به‌دست آمده در این پژوهش از دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان) می‌توان به مواردی از جمله «دخالت خانواده و سلب توجه شوهر»، «عدم حمایت و بی‌تفاوتی خانواده‌ها»، «نقش خانواده‌ها در آزار و اذیت زوج»، «خدمت به خانواده بجای همسر» می‌توان ذکر کرد.

■ زن، ۳۲ ساله، خانه‌دار، لیسانس «مدتی نیاز داشتم کلاً از ایلام بریم، به خاطر یکسری کارها نیاز داشتم شوهرم کنارم باشه، ولی خانواده اون شوهر اجازه ندادند که پسرشان بیاد، می‌خواستیم بریم تهران، پسر مریض شد، به مدت سه سال تهران تنها بودم، با خانواده خواهرم زندگی می‌کردم»

ب) دخالت‌های نادرست دیگران

دیگران مهم به‌عنوان گروه‌های مرجع، الگوهایی را برای داوری در اختیار افراد زوجین قرار می‌دهند و مبنای ارزیابی و تصمیم‌گیری آنان می‌شود (کوئن، ۱۳۹۳). در این پژوهش ملاحظه می‌شود «تابع تصمیم دیگران بودن»، «تحت تأثیر منفی دوستان»، «نقش منفی بستگان» و «دخالت‌های نادرست برادر و خواهر» در مقوله محوری «دخالت نادرست دیگران» در بی‌ثباتی زناشویی زوجین نقش مهمی دارد.

■ مرد، شغل آزاد، کارشناسی «از اول زندگی هجوم‌ها شروع شد، ملک نداره! بیکاره! نمیتونه زندگیشو بچرخونه، این حرفا، وقتی میرم خونه گل نمیارم، شیرینی نمیارم، (خلاصه) خانم تابع تصمیمات دیگران بود»

ج) وابستگی نایمن

در این پژوهش بر اساس مقوله محوری وابستگی نایمن وظیفه شدن کمک‌های خانواده، فقدان حمایت مثبت

خانواده در شرایط بحرانی، بار مسئولیت خانواده مبدأ زوج، توقعات مالی و رفاهی خانواده همسر، ازجمله مفاهیم کلیدی به‌دست آمده در این مطالعه می‌باشد.

■ زن، ۳۲ ساله، پرستار خانواده، سیکل «توی این ۹ سالی که تهران بودیم، هیچ فامیل و بستگان، چه مال خودم کمکم نکردن، برگردیم به زندگی، هر وقت به پدر بزرگم زنگ می‌زدم، بیاین شوهرم، منو کتک میزنه، می‌گفت به من ربطی نداره، می‌گفت شوهرت دادم، بشین باهاش زندگی بکن...»

د) مشاوره‌های ناقص مراکز پیش از ازدواج

بر اساس مجموعه پرونده‌های واگذار شده به مراکز مشاوره دادگاه خانواده (ایلام) جهت ایجاد صلح و بازگشت به کانون خانواده (زندگی مشترک) طبق نظر قضات، فقط ۲۰ الی ۳۰ درصد زوجین مبادرت به ادامه زندگی مشترک می‌نمایند. بدین جهت بر اساس بررسی دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان) «مشاوره‌های ناتمام (ناقص)»، «ممنوعیت از رفتن به مراکز مشاوره»، «فقدان تأثیرگذاری مکفی مشاوره خانواده»، «دخالت‌های منفی خانواده در مراکز مشاوره» از مهم‌ترین موارد ناکارآمدی مراکز مشاوره پیش و پس از ازدواج زوجین در جامعه مورد مطالعه می‌باشد.

■ مرد، ۳۲ ساله، پزشک، متخصص «ما مشاوره هم رفتیم، یک سال مشاور رفتیم و به بستگان هم گفتم کنار وایستن و کاری نکنند! هیچ دخالتی نداشتند، بلاکشان کردم که هیچ زنگ نزنند، تصمیم گرفتیم که جدا شیم»

۵) استراتژی‌های فروپاشی ازدواج

در این پژوهش بر اساس مقوله اصلی راهبردها و استراتژی‌ها مقوله‌های محوری «سکوت و مدارا»، «احساس حقارت و مقابله»، «خشونت و انتقام» و همچنین «گرایش به طلاق» به‌عنوان مفاهیم کلیدی به‌دست آمده است.

جدول ۵. استراتژی‌های فروپاشی ازدواج - دیدگاه زوجین در معرض طلاق

مفاهیم	مقوله‌ها	
	اصلی	محوری
استراتژی‌های فروپاشی ازدواج	سکوت و مدارا	گذشت و تحمل زوج/ قانع بودن زوجه/ سکوت به خاطر آینده فرزندان/ پناه بردن به خانه پدری/ مصرف دارو (دارو درمانی)/ سکوت و تعامل زوجه/ کوتاه آمدن و مدارا زوج/ ساختن و سوختن زوج/ وساطت اقوام بزرگان و ریش سفید/ تلاش برای بازگشت به زندگی توسط زوج/ فقدان انتظار و توقعات زوج/ گفتگو و تلاش برای ثبات زناشویی توسط زوجه/ تبعیت و حرف‌شنوی زوجه/ تلاش برای حفظ زندگی مشترک/ فرصت دادن به شوهر برای اصلاح/ تحمل و سکوت در مقابل عصبانیت شوهر/ تلاش برای اصلاح رفتار/ درخواست سازش در زندگی/ تحمل به خاطر بچه/ ممانعت خانواده زوج از طلاق/
	خشونت و انتقام	تهدید به خودکشی توسط زوجه/ لجاجت و قصد اذیت نمودن توسط زوجه/ ناسازگاری و آزار روحی و روانی توسط زوجه/ مصادره اموال (خودرو) توسط زوجه/ تنفر و دشمنی زوجه/ برخورد فیزیکی و کتک کاری جهت اصلاح رفتار توسط زوج/ تماس با پلیس ۱۱۰/ پرخاشگری زوجه/ تمرد و عدم تمکین زوجه/ بیرون کردن زن از خانه توسط شوهر/ توهین و بدزبانی شوهر/
	احساس حقارت و مقابله	گریه کردن/ کوتاه نیامدن و عدم گذشته زوجه/ امرونی و راهنمایی/ بلاک کردن شماره (مسدود کردن) شماره اقوام و خانواده توسط زوج/ منع ارتباط با خانواده همسر/ عدم همکاری زوجه در هزینه‌های زندگی/ جلوگیری و مداخله خانواده زوجه/ ممانعت از ارتباط با خانواده زوج/ قطع ارتباط و تماس توسط زوجه/ محدودیت‌های روابط اجتماعی توسط شوهر/ سرزنش کردن همدیگر/ لجبازی و تقابل زوجین/
	گرایش به طلاق	قهر کردن/ متارکه کردن زوج/ طلاق توافقی عدم پذیرش وساطت اقوام و فامیل توسط زوج/ فقدان نتیجه‌گیری و پادرمیانی فامیل/ تأکید زوجه برای طلاق/ تکرار تعهد شوهر و شکستن آن/ بهانه‌گیری زوجه/ بهانه‌گیری شوهر/ گذشت از مهریه/ شکایت از طریق دادگاه/ فقدان گفتگو و حرف‌شنوی زوجین/ درخواست مهریه و نفقه/ فقدان کارایی ریش سفید و افراد میانجی/

■ مرد، ۳۹ ساله، پزشک، متخصص چون هیچ‌وقت به تفاهم نرسیده بودیم، گفتم بچه‌ها آورده نشه، این ۱۲ سال یک روز خوب نداشتیم، حماقت کردیم تحمل کردیم، الآن که دوست داشتن ضعیف شده، ناسازگاری ناسازگاری‌ها قوی شده است»

■ مرد، ۳۷ ساله، کارمند، کارشناس ارشد «من رفتم با یک روانشناس ثبت کردم، او با بستگان صحبت کرد که اجازه بده، من با خانواده (همسر) صحبت کنم، مشاور مجدد تماس گرفت که مشکل نیست بیاید با همفکری پایه‌های زندگی را محکم کنیم! صبح روز بعد با تصمیم بستگانش مهریه را اجرا گذاشتند! بستگانش گفتن، بنده بیمار روانی هستم و باید خودم را درمان کنم»

■ مرد، ۳۵ ساله، کارگر بخش خصوصی، دیپلم «خانم پر خاشگری داشت، دروغ زیاد می‌گفت، داداش‌های و خانواده‌اش را در جریان می‌داشت، چپ و راست دروغ می‌گفت، (دلیلی که) زندگیم را از هم پاشید، همین دروغ‌های خودش بود»

■ مرد، ۳۷ ساله، کارمند، کارشناسی ارشد «بحث بی‌ثباتی یم، از اینجا می‌بینم وقتی خانم خونه را ترک کرد و رفت خیلی جالب است، وقتی اومد و سایلش ببره، برام یک کادو جا گذاشت و قصد طلاق نداشت، با یک قهر ساده، قرار بود بیاد از خونه باباش، تماس گرفتم جواب تلفنم را نداد...»

۶) پیامدهای فروپاشی ازدواج

در این پژوهش، بر اساس داده‌های به‌دست آمده از مقوله اصلی پیامدها و نتایج بی‌ثباتی زناشویی از دیدگاه زوجین در معرض و طلاق مقوله‌ای محوری عنوان «تشدید احساس سرخوردگی»، «ناکارآمدی ارزش‌های خانواده»، «بحران هویت و الگوپذیری زناشویی» و همچنین «ناامنی اخلاقی و قانونی» استخراج شده است.

جدول ۶. پیامدهای فروپاشی ازدواج- دیدگاه زوجین در معرض طلاق (ذینفعان)

مفاهیم	مقوله‌ها	
	اصلی	محوری
پیامدهای فروپاشی ازدواج	تشدید احساس سرخوردگی	احساس شرم و خجالت شدن فرزندان / افسردگی شدید زوجین / ناراحتی و استیصال در زندگی / پایین آمدن عزت نفس / تضعیف اعتماد به نفس / سرخورده شدن / احساس تحقیر از حضور در دادگاه / سرخورده شدن / آبروریزی در جامعه / تحقیر شخصیت زوجین / احساس تنهایی و سرشکستگی زوجین / بی‌عرضه بودن در جامعه / افسردگی فرزندان / بحران روحی و روانی فرزندان (لکنت زبان) / یاس و ناامیدی زوجه / احساس پشیمانی زوجه / افسردگی روحی و روانی زوجه / اظهار عجز زوجین /
	ناکارآمدی ارزش‌های خانواده	عدم کنترل بر زندگی به خاطر اعتیاد زوج / آسیب‌های روحی و روانی فرزندان / بحران و مشکلات نگهداری فرزندان / محرومیت زوج از دیدن فرزندان / آسان شدن جدایی و طلاق / محروم شدن فرزندان از محبت والدین / انحراف اخلاقی فرزندان طلاق / نابسامانی زندگی مشترک / عمومی شدن مشکلات زناشویی / البریز شدن صبر و تحمل خانواده / فقدان دلخوشی در آینده / نظاره گر بودن دعوا توسط فرزندان /
	بحران هویت / الگوپذیری	بلا تکلیفی فرزندان در آینده / ناامیدی و بسته شدن راه‌های برگشت در زندگی / انگشت‌نما شدن خانواده در جامعه / برچسب مطلقه در آینده / آبروریزی خانوادگی / نگاه منفی به زوجین مطلقه / آثار منفی برگشت به خانه پدری توسط زوجه / نگاه تحقیرآمیز مردم / تغییر دیدگاه مردم نسبت به زوجه / برچسب منفی طلاق و جدایی / پیشینه منفی طلاق و جدایی / خاطرات تلخ و گرایش به اعتیاد /

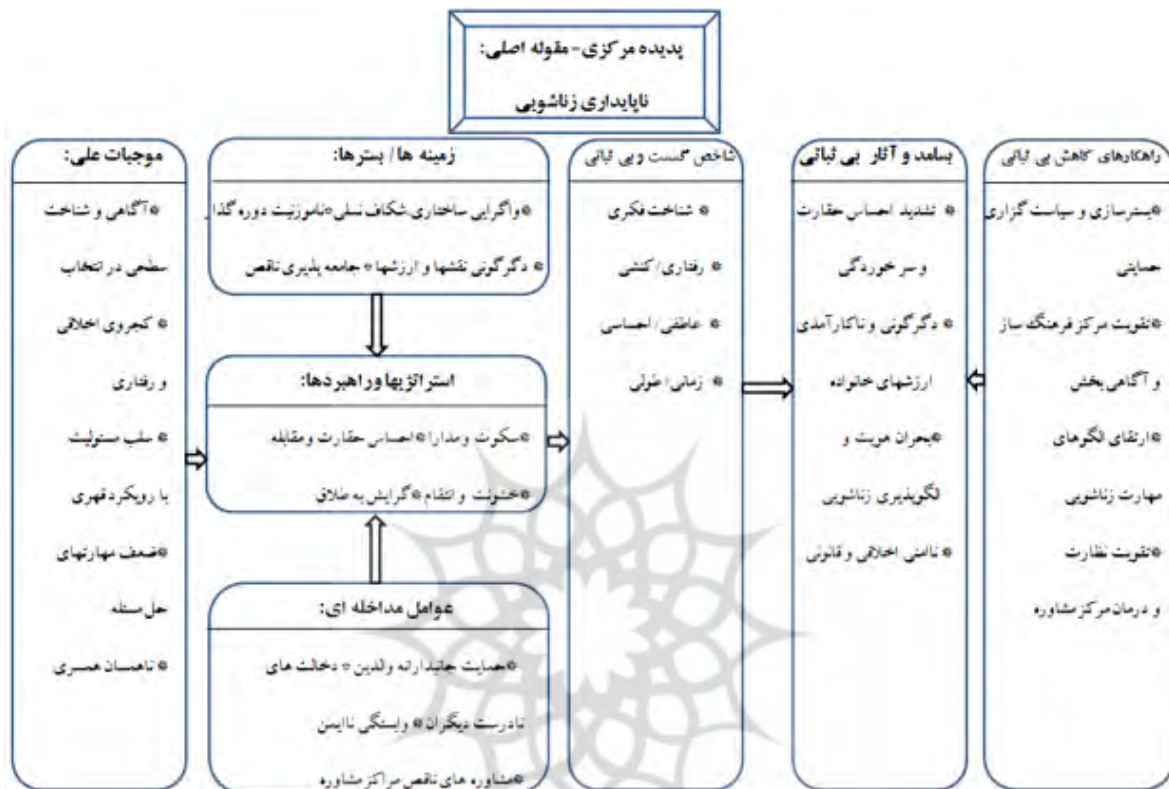
مقوله‌ها	مفاهیم	
	اصلی	محوری
	نمونه مفاهیم / گویه‌های پیامدهای فروپاشی ازدواج	
	مزاحمت و نگاه تحقیرآمیز جامعه / تهدید و درگیری از طرف والدین همسر / تهدید به قتل توسط زوجه / تهدید به دارو خور شدن توسط زوجه / پیامدهای حقوقی طلب مهریه / باختن و شکست در زندگی مشترک / گسترش فساد ناامنی در جامعه / محدودیت‌های اجتماعی پس از طلاق برای زوجه / نگرانی از آینده زندگی / خیانت در روابط زناشویی / آوار شدن و در بدر شدن فرزندان در آینده / فرایند خودکشی کردن / محدودیت‌های ارتباط زوج با خانواده / از بین رفتن شانس ازدواج زوجه پس از طلاق	

■ زن، ۳۵ ساله، خانه‌دار، فوق‌دیپلم «هفته هفت روز توی شهرهای دیگه (شوهرم) بودند، یه روز هم میومد توی خونه اونم ماشین تمیز می‌کرد، وقتی می‌رفت شهرهای دیگه من بودم، بچه‌هایش ولی (اون) شوهر ماشین سنگین بودن، این وسط من هیچی فقط کلفت بچه هاش بودم»

■ زن، ۳۲ ساله، خانه‌دار، لیسانس «پیامدهای (جدایی) خیلی بده، آدم وقتی جدا میشه، موقعیتش توی اجتماع...! باید برگردم به خونه پدریم، مثل یک مهمونم، میمونم، واقعاً سخت هست، نگران آینده‌ام و بچه‌هام هستم! اما دیگه راهی نداشتم ...»

■ مرد، ۳۲ ساله، شغل آزاد، دیپلم «واقعیتش بدترین ضربه را اول بچه‌ها می‌خورند! برای خودم که چند سال با این خانم زندگی می‌کنم! چند سال خاطره دارم، من ایمان دارم، تمام کارهایم، ریشه‌یابی می‌کنم، هر دفعه من مواد کشیدم! تمام کارهای این (خانم) عاملش بوده است! چند بار بهش گفتم زن دیگه بگیرم! گفت حق نداری! زن بگیرم! بچه‌ام امسال میره کلاس هفتم! من حاضر شدم کنار بیایم، به خاطر دخترم از اول قبول نکرد»

شکل ۱. مدل پارادایمی و مقوله مرکزی واکاوی فروپاشی ازدواج از نگاه زوجین

بحث نتیجه‌گیری

از نگاه زوجین مهم‌ترین بسترهای فروپاشی ازدواج عبارت‌اند از؛ «واگرایی ساختاری»، «شکاف نسلی»، «نامتوازن بودن دوران گذار» و همچنین «دگرگونی ارزش‌ها و نقش‌ها» می‌باشد. در مقوله محوری «واگرایی ساختاری» همسو با نتایج پژوهش آهنگر و همکاران (۱۴۰۳) و محمدآبادی و همکاران (۱۴۰۳)، فشارهای مالی در طول زمان، ارتباط زن و شوهری (زوجین) را متأثر می‌سازد. این فشارها می‌تواند موجب افسردگی، کاهش عزت‌نفس و سبب واکنش‌های مایوس‌کننده و تشدید تنش‌های زناشویی گردد.

در مقوله محوری «شکاف نسلی» به‌عنوان یکی از بسترهای تأثیرگذار بر فروپاشی ازدواج، همسو با نتایج پژوهش کاوانی (۲۰۲۰) و ژبانی و همکاران (۱۴۰۰) مبنی بر، با وجود هنجارهای سنتی نسل گذشته، اما گرایش - های نسل جوان موجب دگرگونی در نگرش‌های مذهبی، جنسیتی و حتی باوری در بین آنان شده است، همسو می‌باشد.

در مقوله «نامتوازن بودن دوران گذر» زوجین مورد مطالعه بر تغییر دیدگاه زوجین، مطابق با دیدگاه دورکیم (۱۹۰۵) و مرتون (۱۹۹۰) مبنی بر «جامعه در حال گذار» تعارض بین ساختار کهن و جدید ناشی از دگرگونی و تغییرات سریع جامعه مرتبط دانست.

در مقوله «دگرگونی ارزش‌ها و نقش»، همسو با دیدگاه فریش^۱ (۲۰۰۶)، آهنگر و همکاران (۱۴۰۳) مبنی بر، وقتی خانواده (زوجین) نگاه سودجویانه به زندگی دارند و هزینه فایده ملاک روابط زناشویی و معیارهای ایفای نقش ارزش‌هاست، در نتیجه موجب کاهش کیفیت زندگی مشترک می‌گردد.

از دیگر بسترهای علی تأثیرگذار «کجروی اخلاقی و رفتاری» و «جامعه‌پذیری ناقص» است، طبق پژوهش ژبانی و همکاران (۱۴۰۰) و کاوانا (۲۰۲۰) مبنی بر عدم پابندی به ارزش‌های متعارف، تفاوت در خرده‌فرهنگ، آرمان‌گرایی و توقعات بسیار و رواج نسبی گرایشی از عوامل سستی و ناپایداری ازدواج تطابق دارد. در مقوله محوری «سلب مسئولیت با رویکرد قهری» از دیدگاه زوجین، زمانی که تعامل زوجین در زندگی مشترک، هزینه‌های رابطه آنان بیش از منافع (فردی) باشد و زوجین «احساس بی‌انصافی»، توهین و تحقیر (گرامت) و «برآورده نشدن انتظارات» نمایند، همین امر موجب گسست (بی‌ثباتی) تعامل زناشویی می‌گردد.

در مقوله محوری «ضعف مهارت‌های حل مسئله» همخوان با مفاهیم پژوهشی ادوک^۱ (۲۰۱۳) فقدان مدیریت حل اختلاف، فقدان تحمل و صبر و استقامت و مدیریت تفاوت‌های فردی، نحوه انتقال پیام در احساس خوشبختی یا کینه بین زوجین تطابق دارد. در نهایت در مقوله محوری «ناهمسان همسری»، به عقیده برگس و والین^۲ (۱۹۴۴) و کاوانا (۲۰۲۰) پنج عامل مهم در انتخاب همسر نقش تعیین‌کننده‌ای دارند، هم‌جواری، شرایط آرمانی، ناهمگونی، شخصیتی و تجربه والدین با پایداری زناشویی زوجین هماهنگی دارد. متناسب با یافته‌های تحقیق و از نظر زوجین در معرض طلاق، راهکارهای برون‌رفت از فروپاشی ازدواج عبارت‌اند از؛

«تقویت مراکز فرهنگ‌ساز و آگاهی‌بخش» به عنوان شرایط ساختاری و بنیادی در فراهم نمودن زمینه‌های جلوگیری از بی‌ثباتی زناشویی بر موارد مانند آموزش مدیریت زندگی، توسعه فرهنگ همسان همسری، آموزش گفتگو بین زوجین بدون دخالت دیگران، امکان شناخت اخلاقی زوجین پیش از ازدواج توجه شده است.

همچنین از نگاه زوجین، «ارتقاء الگوها و مهارت زناشویی» به داشتن، صداقت رفتاری و گفتاری، مشاوره مستمر پیش از ازدواج، اعتدال در اعتماد متقابل زوجین، دوست داشتن متقابل اساس دوام زناشویی اشاره شده

1 Frisch

1 Adok

2 Burgess & Wallin

است. از نظر دینفعان مورد مطالعه جهت «تقویت نظارت و درمان» به مشاوره به عنوان یک ضرورت، داشتن سلامتی روحی و روانی پیش شرط ازدواج، تست‌های پزشکی لازمه ازدواج، اصلاح کارآمدی مراکز مشاوره توجه شده است. به هر حال تقویت این مکانیسم‌ها از طریق آموزش مستمر پیش و پس از ازدواج زوجین در مراکز مشاوره و توسعه و تقویت کارآمدی این مراکز فراهم می‌گردد.

تعارض منافع

انجام این پژوهش برای نویسندگان هیچ تضاد منافی به دنبال نداشته است و نتایج آن کاملاً شفاف و بدون سوگیری گزارش شده است.

ORCID

Masoumeh Bagheri

Marziyeh Shahryari

Mahmoud Karamshahi

<https://orcid.org/0000-0003-2043-5055>

<https://orcid.org/0000-0003-2819-7653>

<https://orcid.org/0009-0009-5615-9508>

منابع

آهنگر، طلعت، برجعلی، احمد، دواپی، مهدی. (۱۴۰۳). نقش ویژگی‌های شخصیتی در مشاوره پیش از ازدواج و ازدواج پایدار. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۵(۵۸)، ۶۸-۲۹.

<https://doi.org/10.22054/qccpc.2023.70328.3024>

اعزاز، شهلا. (۱۳۸۰). *خشونت خانوادگی (زنان کتک خورده)*، تهران: نشر سالی.

بی. نا. (۱۳۹۶). *سالنامه آماری ۱۳۹۵ استان ایلام*، چاپ اول، تهران، انتشارات سازمان برنامه و بودجه.

بیژنی، جواد، هاشمی، نظام، سعادت‌ی شامیر، ابوطالب. (۱۴۰۲). تعیین سهم سبک‌های دلبستگی و سبک‌های مقابله‌ای در پیش‌بینی بی‌ثباتی زندگی زناشویی با نقش واسطه‌ای تاب‌آوری در زوج‌های متعارض. *مطالعات روان‌شناختی نوجوان و جوان*، ۴۳، ۷۱-۶۰. Doi: 10.52547/jspnay.4.3.60

جوادی‌کما، آرزو، نیک‌نام، ماندانا، صادقی‌افجه، زهره، میرزاخانی‌نوید. (۱۴۰۳). تدوین مدل علی پیش‌بینی بی‌ثباتی ازدواج بر اساس شخصیت‌تاریک و توانمندی‌ایگو با میانجی‌گری همدلی در زنان متأهل، *رویش روان‌شناسی*، ۱۳(۲)، ۱۲۰-۱۰۹. URL: <http://frooyesh.ir/article-109-120>

فرجی، جمال‌الدین، ثنایی، باقر، نامور، هومن. (۱۳۹۸). تفحص کیفی در عوامل مؤثر بر بی‌رمقی زناشویی: مطالعه موردی شهر تهران، مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۲(۲۸)، ۱۹۴-۱۷۳.

کوئن، بروس. (۱۳۹۳). *مبانی جامعه‌شناسی*، ترجمه غلام‌عباس توسلی و رضافاضل، چاپ ششم، انتشارات سمت. هاشمی، شهسوار، عارفی، مختار، کاکابراتی، کیوان، چهری، آریتا. (۱۴۰۱). نقش واسطه‌ای تنظیم هیجان، مدیریت تعارض و صمیمیت جنسی در رابطه سازگاری زناشویی و ویژگی‌های شخصیتی، *دستاوردهای روان‌شناختی*، ۲(۲۹)، ۲۳۱-۲۵۰.

ژیانی، زهرا، دادگران، سید محمد، رسولی، محمدرضا. (۱۴۰۰). چالش‌ها و تعارض‌های فرهنگی-ارتباطی زوجین در معرض طلاق (یک مطالعه کیفی در تهران). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱۰(۲)، ۶۵۷-۶۵۷.

Doi: 10.22059/jisr.2021.308641.1108.۶۲۵

References [In Persian]

- Ahangar, T., Borjali, A., & Davaei, M. (2024). The role of personality traits in premarital counseling and sustainable marriage. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 15(58), 29-68. DOI: 10.22054/qccpc.2023.70328.3024 [In Persian]
- Azazi, S. (2002). *Domestic Violence (Battered Women)*, Tehran: Sali Publications. [In Persian]
- Bina (2017). *Statistical Yearbook of Ilam Province 2016*, First Edition, Tehran, National Planning and Budget Organization Publications.
- Bijani, J., Hashemi, N., & Saadati Shamir, A. (2023). Determining the contribution of

- attachment styles and coping styles in predicting marital instability with the mediating role of resilience in conflicting couples, *Psychological Studies of Adolescents and Young People*, 4(3), 60-71. Doi: 10.52547/jspnay.4.3.60 [In Persian]
- Burgess, E. W., & Wallin, P. (1944). Predicting adjustment in marriage from adjustment in engagement. *American Journal of Sociology*, 49(4), 324-330.
- Faraji, J.E., Sanaei, B., & Namwar, H. (2019). Qualitative investigation into factors affecting marital dysfunction: A case study of Tehran, *Family Counseling and Psychotherapy*, 2(28), 173-194.
- Cavanagh, S. (2020). *family instability in the leaves of American children*. *annul social*. Author, manuscript, available in PMC be label in PMC, 1(1), 43-61. doi: 10.1332/204674312X633153
- Coen, B. (2014). *Fundamentals of Sociology*, translated by Gholam Abbas Tavassoli and Reza Fazel, 26th edition, Samt Publications. [In Persian]
- Hashemi, S., Arefi, M., Kakabarati, K., & Chehri, A. (2014). The mediating role of emotion regulation, conflict management, and sexual intimacy in the relationship between marital adjustment and personality traits, *Psychological Achievements*, 2(29), 231-250. [In Persian]
- Javadi Koma, A., Niknam, M., Sadeghi Afjeh, Z., & Mirzakhani, N. (2024). Developing a causal model for predicting marital instability based on dark personality and ego strength with the mediation of empathy in married women. *Rooyesh*. 13(2), 109-120. URL: <http://frooyesh.ir/article-4786-1> [In Persian]
- Zhiani, Z., Dadgaran, S. M., & Rasouli, M. R. (2021). Explaining the Cultural Causes of Communication Challenges for Divorced Couples (Case Study of Vanak Family Court Clients). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 10(2), 625-657. Doi: 10.22059/jisr.2021.308641.1108 [In Persian]

